

PREDGOVOR

Matica hrvatska obilježit će pedesetu obljetnicu Hrvatskoga proljeća nizom autorskih priloga u svojim glasilima (*Vijenac, Hrvatska revija, Kolo*), znanstvenim simpozijem iz svih područja kulture toga doba te različitim prigodnim manifestacijama i kulturnim događajima tijekom cijele obljetničke godine. Jedan je od projekata u povodu velike obljetnice i ovaj zbornik memoarskih zapisa. Osobni doprinosi i sudbine prvaka Hrvatskoga proljeća (Savke Dabčević-Kučar, Mike Tripala, Dražena Budiše, Ivana Zvonimira Čička, Vlade Gotovca i dr.) uglavnom su poznati. Ideja je ovoga memoarskog projekta zabilježiti sjećanja manje poznatih ili posve nepoznatih sudionika i suvremenika Hrvatskoga proljeća koji su, često daleko od velikih zbivanja, u svojim malim sudbinama proživjeli zanos „drugoga narodnog prepoda“ i posljedice državnoga terora nakon njegova gušenja.

Na temelju odluke Predsjedništva Matice hrvatske Odjel za ogranke uputio je 1. listopada 2019. svim ograncima poziv s molbom da svoje članstvo obavijeste o projektu te da ga potaknu na pisanje memoarskih priloga. Pristiglo je dvadeset devet tekstova. Pet tekstova nije prihvaćeno za objavljivanje u zborniku memoarskih zapisa. Dva su rada odbijena jer ne obrađuju doba Hrvatskoga proljeća, jedan je izostavljen jer je ulomak iz objavljene knjige, a dva su priloga preusmjerena u druge Matičine publikacije jer nisu memoarska svjedočanstva, nego analize društvenoga i političkoga stanja. Tako

će studija Josipa Grgića o stanju u PTT „Osijek“ 1971. biti objavljena u časopisu *Kolo*, a tekst Marijana Rubića o dugotrajnu otporu proljećarskih društvenih struktura u Vinkovcima u znanstvenome zborniku o Hrvatskome proljeću. Nekoliko tekstova preuređeno je uz suglasnost autora, a većina se objavljuje u onome obliku kako su bili napisani. Za točnost podataka o ljudima i događajima odgovorni su autori. Svi su tekstovi usklađeni s pravopisnim pravilima Matice hrvatske.

Osobna svjedočanstva manje poznatih i nepoznatih suvremenika Hrvatskoga proljeća važan su prilog memoriji nacionalne kulture, a mogu poslužiti i kao podloga za različite identitetske i kulturološke analize. Memoari s jedne strane pokazuju sustavnost državnoga terora koji se u Titovoj Jugoslaviji provodio nad hrvatskim narodom nakon 1971. (pretresi, zatvori, uhođenja, oduzimanje putovnica, otpuštanja s posla), a s druge strane razmjere toga terora (od Iloka do Korčule, od Nove Gradiške do Beča i Kanade). Većina zapisa pisana je u prvome licu jednine, neki su zapisi sjećanja suvremenika na protagoniste epohe, svi teže dokumentarnomu prikazu, a neki imaju i književnu vrijednost.

Hrvatsko proljeće kao širi društveni fenomen sastoji se od tri glavna segmenta. Prvi je segment Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, objavljena u tjedniku *Telegram* 17. ožujka 1967. Tim je dokumentom raskinut Bečki književni dogovor o jedinstvenome hrvatsko-srpskom jeziku iz 1850, čime je omogućena nacionalna identifikacija na području jezika i njegova imena. Drugi segment, jezgru Hrvatskoga proljeća, čini plebiscitarni narodni pokret 1971. za demokratske promjene u socijalističkoj Jugoslaviji. Pokret je obuhvatio sva društvena područja, od tadašnje jedine političke stranke Saveza komunista Hrvatske do studentskoga bunta i kulturnih institucija na čelu s Maticom hrvatskom. Napokon, treći

segment Hrvatskoga proljeća obuhvaća osobne sudbine ljudi koji su pretrpjeli različite oblike terora nakon 1971. Deklaracija 1967. bila je kulturni, opći narodni pokret 1971. bio je društveni, a osobne sudbine ljudi toga doba bile su emocionalni temelj moderne hrvatske državnosti koja će se ostvariti 1991.

Memoarski zapisi u ovoj knjizi svjedočanstvo su o nacionalnome zanosu u doba Hrvatskoga proljeća i sustavnome teroru nakon njegova gušenja, iz čega će dvadeset godina poslije niknuti volja za državnom samostalnošću i slobodom.

U Zagrebu, 1. siječnja 2021.

D. O. T.